

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΡΩΤΟΣΤΑΤΗΣΕΙ Η ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Με τη Συρία ζήσαμε και την τραγική ειρωνεία να έχουμε φιλοξενήσει εκεί πρόσφυγες. Υπάρχουν δικά μας παιδιά που έμαθαν να γράφουν τότε στην άμμο. Εμείς; Συμπεριφερθήκαμε ανταποδοτικά έστω;

Δεν ξέρω τι μπορεί να σημαίνει «ανταπόδοση» σε τέτοιες περιπτώσεις. Η κατάσταση αυτή μοιάζει με τεντωμένο σχοινί που κινδυνεύει να σπάσει. Δεν ξέρω ποιοι θα χτυπηθούν από το σπάσιμο αυτό. Εδώ κριάζονται λύσεις δραστικές στις οποίες πρέπει να πρωτοστατήσει η Πολιτεία. Ο,τι κι αν κάνουν οι Έλληνες πολίτες, παρότι μπράβο τους που το κάνουν έστω και αυτοί οι λίγοι, είναι σταγόνα στον ωκεανό.

Στο μεταξύ, άλλοι πλήρωσαν για να κρατήσουμε μακριά από εκείνους τους πρόσφυγες, άλλοι έστησαν φράκτες και κλείσαν τους δρόμους κι εμείς κάναμε στρατόπεδα. Υπάρχει ενδεχόμενος τρόπος αντιμετώπισης;

Υπάρχει τρόπος, αν όλες εν τέλει οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις καταλάβουν ότι ζούμε μια νέα μεγάλη μετακίνηση των λαών και δεν μπορούν να κλείσουν τα μάτια σ' αυτό. Αν δεν αντιμετωπιστεί το ζήτημα σωστά και οργανωμένα, φοβούμαι πως η Ευρώπη θα έχει ακόμα πιο άσχημο μέλλον από αυτό που είχε ύστερα από εκείνες τις παλαιότερες μετακινήσεις των λαών. Γιατί τώρα οι άνθρωποι αυτοί, εκτός των άλλων, κουβαλάνε ένα τρομερό όπλο ενάντια στον δυτικό κόσμο: την οργή για όλα όσα τους έκανε η Δύση να περάσουν. Πρέπει, λοιπόν, τουλάχιστον η Ευρώπη να φροντίσει για μια ανθρώπινη αντιμετώπιση που θα κάνει τους οργανισμούς αυτούς ανθρώπους να αναθεωρήσουν και να ενταχθούν φυσιολογικά στη ζωή της χώρας στην οποία τους επιτρέπεται να ζήσουν. Γιατί η ροή των πραγμάτων πάει προς τα εκεί, είναι αδύνατον να την αγνοήσεις.

Εσείς έχετε νιώσει ο άλλος, ο ξένος, κάποια στιγμή στη ζωή σας;

Όχι και ευχαριστώ τη ζωή γι' αυτό. Βέβαια ξένος μπορείς να νιώσεις και ανάμεσα σε θεωρούμενους δικούς σου ανθρώπους, συμπατριώτες ή συγγενείς. Όλα είναι θέμα συνάφειας τελικά.

“

Ο,ΤΙ ΚΙ ΑΝ ΚΑΝΟΥΝ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΣ, ΠΑΡΟΤΙ ΜΠΡΑΒΟ ΤΟΥΣ ΠΟΥ ΤΟ ΚΑΝΟΥΝ ΕΣΤΩ ΚΑΙ ΑΥΤΟΙ ΟΙ ΛΙΓΟΙ, ΕΙΝΑΙ ΣΤΑΓΟΝΑ ΣΤΟΝ ΩΚΕΑΝΟ

Η συγγραφέας μιλάει για το νέο της μυθιστόρημα «Όσα δεν έζησαν», για τις δύο ειδών μεταναστεύσεις, αλλά και για την Ιστορία «που μπορεί να μας διδάξει αν ακούσουμε τη φωνή της»

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΗΝ ΕΛΕΝΗ ΓΚΙΚΑ

“Βέβαια ξένος μπορείς να νιώσεις και ανάμεσα σε θεωρούμενους δικούς σου ανθρώπους, συμπατριώτες ή συγγενείς. Όλα είναι θέμα συνάφειας τελικά» υποστηρίζει η συγγραφέας Μαρία Σκιαδαρέση με αφορμή το τελευταίο της βιβλίο. Το «Όσα δεν έζησαν» κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Πατάκη και μέσα σε τέσσερις ιστορίες περιλαμβάνει τις τέσσερις τελευταίες δεκαετίες της χώρας μέσα από τις ζωές και τις συνειδήσεις των μεταναστών. Για τη μετανάστευση των άλλων και τη δική μας, για τον φόβο του άλλου και για την ελεύθερη βούληση στην εποχή μας μίλησε στον «Φιλελεύθερο».

«Όσα δεν έζησαν», τέσσερις δεκαετίες στην Ελλάδα, το πέρασμά μας από τον 20ό αιώνα στον 21ο, τέσσερις ιστορίες διαφορετικής προσφυγιάς, τι άλλαξε όσον αφορά τους μετανάστες μέσα σε αυτές τις δεκαετίες;

Δεν ξέρω αν άλλαξε κάτι. Κι εγώ το ψάχνω, γι' αυτό εξάλλου έστησα αυτό το βιβλίο με τον συγκεκριμένο τρόπο. Τέσσερις δεκαετίες, από τότε που ξεκινούν να έρχονται μετανάστες ή πρόσφυγες στην Ελλάδα, πριν ακόμα ανοίξει το Ανατολικό μπλοκ. Τέσσερις δεκαετίες (1980, 1990, 2000, 2010) και στην καθημέρα να αντιστοιχεί ένα διήγημα όπου γύρω από την ιστορία περιρρέει η ατμόσφαιρα, το κλίμα της δεκαετίας. Κι είναι αυτό μια έκκλησή μου στον αναγνώστη να ανακαλύψει και αυτός μαζί μ' εμένα το αν άλλαξε από τότε έως σήμερα η ματιά μας απέναντι στον ξένο ή όχι. Κι αν υπάρχει αλλαγή, είναι με θετικό ή αρνητικό πρόσημο;

Στο μεταξύ, εμείς δεχόμαστε μετανάστες και φεύγουμε μετανάστες, ειδικά τώρα τα τελευταία χρόνια. Το ότι έχουμε βρεθεί στη θέση του άλλου, του ξένου κι εμείς, κάνει τη συμπεριφορά μας καλύτερη; Αποκτάμε για τον άλλον κατανόηση; Συμπόνια;

Η αλήθεια είναι πως οι άνθρωποι που φεύγουν σήμερα από την Ελλάδα είναι κυρίως νέοι με καλές σπουδές πίσω τους, εξαιτίας του υψηλού ποσοστού ανεργίας στη χώρα. Είναι δηλαδή κάτι σαν μετανάστες πολυτελείας. Αυτοί που έρχονται όμως είναι άνθρωποι κυνηγημένοι είτε από πολέμους (πρόσφυγες) είτε από τη μιζέρια τόπων καθημαγμένων από αλληπάλληλα χτυπήματα (μετανάστες) που αναζητούν καλύτερες ευκαιρίες. Όχι στην Ελλάδα συγκεκριμένα, αλλά στη Δύση γενικώς. Οπου μπορούν να φτάσουν! Ετσι, είτε γιατί δεν

“

Μαρία Σκιαδαρέση

Η ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΒΟΥΛΗΣΗ ΓΙΑ ΚΑΠΟΙΟΥΣ ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ

υπάρχει συνάφεια ανάμεσα στις δύο τύπου μεταναστεύσεις, είτε γιατί οι Έλληνες που εξακολουθούν να ζουν στη χώρα τους είναι στριμωγμένοι από μια συνεχή επί δεκαετία κρίση, η ματιά τους απέναντι στον δυστυχία που φτάνει στη χώρα μας αναζητώντας ασφάλεια ή καλύτερες συνθήκες ζωής δεν επηρεάζεται από τη δική μας σύγχρονη μετανάστευση.

Εν τέλει, όσα δεν ζήσαμε στην πατρίδα μας είναι εφικτό να τα ζήσουμε σε έναν ξένο τόπο;

Αυτό που θα βρούμε μπορεί να είναι κάτι καλύτερο ή κάτι χειρότερο από αυτό που είχαμε. Ελπίδα βέβαια των ανθρώπων που φεύγουν, είτε λόγω κινδύνου (πρόσφυγες) είτε λόγω οικονομικής ανέχειας (μετανάστες), είναι να ζήσουν καλύτερα. Και αυτό είναι εφικτό μόνο αν έχεις μεγάλη ψυχική δύναμη για να βάλεις στόχους και γερό στομάχι για να παρακάμψεις με τον καλύτερο δυνατόν τρόπο τις αντιξοότητες ειδικά του πρώτου καιρού στην ξένη χώρα.

Στις τέσσερις ιστορίες σας κατά πόσο παίζει ρόλο η ελεύθερη βούληση στο

“

ΠΩΣ ΝΑ ΣΚΕΦΤΕΙΣ ΚΑΘΑΡΑ ΩΣΤΕ ΝΑ ΠΑΡΕΙΣ ΨΥΧΡΑΙΜΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΟΤΑΝ ΓΥΡΩ ΣΟΥ ΜΑΙΝΕΤΑΙ ΕΝΑΣ ΠΟΛΕΜΟΣ, ΟΤΑΝ ΣΕ ΚΥΝΗΓΟΥΝ ΝΑ ΣΕ ΣΚΟΤΩΣΟΥΝ, ΟΤΑΝ ΣΕ ΕΧΟΥΝ ΕΠΙΚΗΡΥΞΕΙ, ΟΤΑΝ ΠΕΙΝΑΣ ΚΑΙ ΟΝΕΙΡΕΥΕΣΑΙ ΜΙΑ ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΖΩΗ;

Arts & Life

Θεατρικές

Βεβαρημένο παρελθόν αυτών των ανθρώπων;

Δυστυχώς, η ελεύθερη βούληση ενώ είναι δικαίωμα, για κάποιες ομάδες ανθρώπων παραμένει ζητούμενο. Πώς να σκεφτείς καθαρά ώστε να πάρεις ψύχραιμες αποφάσεις όταν γύρω σου μαίνεται ένας πόλεμος, όταν σε κυνηγούν να σε σκοτώσουν, όταν σε έχουν επικηρύξει ή όταν πεινάς και ονειρεύεσαι μια καλύτερη ζωή; Είναι δεδομένο πως θα λειτουργήσεις κάτω από το κράτος της ανάγκης που σίγουρα δεν συνάδει με την ελεύθερη βούληση.

Στις ιστορίες, ο άλλος, ο ξένος, αλλάζει και λόγω των συνθηκών. Ετσι, βλέπουμε τη Χαμιντέ να ταυτίζεται με τη χριστιανή φίλη της και να αισθάνεται ξένη απέναντι στην ομοεθνή νύφη της σε κάποια αφιλόξενη πολυκατοικία. Η αποξένωση και ο ξεριζωμός είναι κάτι πιο σύνθετο τελικά; Πολλοί δεν αισθανόμαστε ξένοι ή αποσυνάγωγοι και μέσα στο σπίτι μας, στην ίδια μας την πατρίδα;

Αυτό είναι παραπάνω από δεδομένο! Εξ ου και η απορία της Χαμιντέ γύρω από το ποιος

είναι άπιστος και ποιος πιστός, άρα ποιος είναι άλλος και ποιος δικός. Σίγουρα οι χαρακτηριστικές διαφορές μας με τον άλλο είναι αυτές που καθορίζουν το οικείο και το ξένο, γεγονός που ξεπερνά τις, συντεταγμένες από ιδεοληψίες, διαφορές θρησκείας, χρώματος, φύλου ή φυλής.

Η σκληρότητα ή ο φόβος είναι που δημιουργεί την απόσταση;

Ο φόβος, κατά κύριο λόγο, θέλω να πιστεύω. Αλίμονο αν καταλογίζαμε σκληρότητα σε τόσο μεγάλο δείγμα πληθυσμού. Οι άνθρωποι αυτοί που έχουν βαθιά αρνητική στάση απέναντι στον ξένο, και δυστυχώς δεν είναι λίγοι, φοβούνται πως θα διασαλευθεί ο τρόπος ζωής τους, θα χάσουν δουλειές, θα κολήσουν ασθένειες, αλλά και θα τους κλέψουν, θα τους σκοτώσουν και χίλια δυο άλλα, δεδομένου ότι στα μάτια τους ο άλλος είναι όχι μόνο δύναμις, αλλά και φύσει παραβατικός, ένας φορέας του κακού. Αυτό βέβαια δεν είναι τίποτε άλλο από ρατσισμό, για να λέμε τα πράγματα με το όνομά τους.

Παρατηρείτε τις ίδιες συγγραφικές εμμονές όσον αφορά το ιστορικό σας μυθιστόρημα και το σύγχρονο;

Δεν ξέρω αν πρόκειται για εμμονές, σίγουρα όμως ένας συγγραφέας έχει κάποιες σταθερές στο μυαλό του που επανέρχονται σε όλα του τα έργα. Εξάλλου η ίδια η μυθοπλασία διαχρονικά, άρα ο αφηγητής, από τον πρώιμο παραμυθά έως τον σύγχρονο δραματουργό, δυο - τρία πράγματα διαχειρίζεται, κλώθοντας και ράβοντας τα κατά περίπτωση με τρόπο άλλο. Θα έλεγα πως ο Ερωτας και ο Θάνατος είναι οι δύο πυλώνες της μυθοπλασίας. Γύρω από αυτούς περιστρέφονται όλα τα επιμέρους στοιχεία που διανθίζουν ένα έργο, όπως όλη η παλέτα των ανθρώπινων συναισθημάτων, η περιπέτεια, η αγωνία, οι συγκρούσεις κ.ά. Κι εγώ, λοιπόν, δεν μπορώ να ξεφύγω από αυτό. Ετσι, σε όποια εποχή και αν κινείται το έργο μου, σύγχρονη ή παλαιότερη, οι σταθερές που ορίζουν τη μυθοπλασία υπάρχουν αναπόφευκτα.

Ο Χρόνος είναι η βασική σταθερά σας, σε όλες τις ιστορίες σας. Μια ιστορία

ενταγμένη σε διαφορετικό χρονικό πλαίσιο γίνεται μια άλλη ιστορία;

Να, λοιπόν, η δική μου κύρια σταθερά, εκτός των άλλων δύο που προαναφέραμε. Ίσως δε ο Χρόνος να είναι όντως εμμονή μου. Όταν γράφω έργο παλαιότερης εποχής, αλλάζω εγώ η ίδια χρονικό περιβάλλον, μεταφέρομαι, γεγονός που με συγκινεί ιδιαίτερα, γι' αυτό και συχνά καταφεύγω στο παρελθόν. Όταν πάλι γράφω μια ιστορία που εξελίσσεται στο παρόν, το ταξίδεμα στον Χρόνο πάλι υπάρχει, με τρόπο άμεσο ή έμμεσο. Ο Χρόνος, φυσικός ή ιστορικός, είναι για μένα η ίδια η πυξίδα της ζωής, αλλά και της γραφής. Αν θυμάστε έχω γράψει και μια νουβέλα με τίτλο «Κίτρινος Χρόνος», όπου κεντρικό, κατ' ουσίαν, θέμα είναι ο ίδιος ο Χρόνος και το πόσο διαφορετικά βιώνεται από τους ανθρώπους. Μια ιστορία που εξελίσσεται σε παλαιότερη εποχή δεν διαφέρει κατά την πλοκή ή τη δομή της από μια σύγχρονη. Μόνο στο πραγματολογικό πλαίσιο διαφέρει, που απαιτεί μεγάλη προσίληση και προσοχή από τον συγγραφέα, ώστε να κατορθώσει να πείσει τον αναγνώστη.

Τι μας προσφέρει το ιστορικό μυθιστόρημα που δεν μας προσφέρει το σύγχρονο;

Αυτό που προσφέρει το έργο που αναφέρεται σε παλαιότερες εποχές είναι ότι δίνει την απόσταση που χρειάζονται τα πράγματα για να αναφανούν στην ολότητά τους. Θεωρώ πως η μυθοπλασία χρειάζεται την απόσταση -όχι κατ' ανάγκη τόσο μεγάλη πάντα όσο στο ιστορικό μυθιστόρημα- για να μπορεί να σκεφτεί πιο νηφάλια ο συγγραφέας, απαλλαγμένος από τις εντάσεις του επίκαιρου. Αυτό το πνεύμα μεταφέρεται λίγο ως πολύ και στον αναγνώστη για τους ίδιους λόγους. Γι' αυτό, πιστεύω, το αναγνωστικό κοινό μαγεύεται από το παρελθόν και αγαπά τα ιστορικά μυθιστορήματα.

Τελικά, μας διδάσκει η Ιστορία;

Σίγουρα μπορεί να μας διδάξει αν θελήσουμε να ακούσουμε τη φωνή της. Ολα εξαρτώνται από εμάς τους ίδιους.

Τι είναι εκείνο που άντεξε μέσα στην κρίση; Ο αξιακός μας κώδικας εξακολουθεί να παραμένει ίδιος;

Ο μέσος Έλληνας έχασε, αν όχι συνολικά τον αξιακό του κώδικα, πολλές αξίες με τις οποίες γαλουχήθηκε και, δυστυχώς ταχύτατα, εκείνη την αποφράδα περίοδο της ψεύτικης ευμάρειας. Τώρα, στη δύσκολη ώρα, απογυμνωμένος από αυτές τις αξίες, δεν έχει τη δύναμη να αποτινάξει όσα τον καταδυναστεύουν, ζει σ' έναν φαύλο κύκλο και περιμένει, ακόμα μία φορά, να τον σώσουν άλλοι.

Ο Έλληνας είναι ανοικτός, τελικά, στον ξένο, στον άλλο;

Ηταν κάποτε, όταν ο ξένος δεν ερχόταν μαζικά και κατά κύματα όπως σήμερα. Μάλιστα μας θεωρούσαν από τους πιο φιλόξενους λαούς στον κόσμο. Τα πράγματα όμως άλλαξαν, ήρθε η χρυσή εποχή (που στην ουσία ήταν από τενεκέ), μας μπόλιασε με το μικρόβιο του νεοπλουτισμού και κακομάθαμε. Ετσι, στερημένοι τώρα απ' όλα όσα μάθαμε να έχουμε, είμαστε πολύ θυμωμένοι και άρα πολύ εγωιστές για να κατανοήσουμε την τραγικότητα της κατάστασης των ανθρώπων που συρρέουν στη χώρα μας κατατρεγμένοι και δυστυχείς. Γι' αυτό θεωρώ όσους ασχολούνται με το ζήτημα αυτό ενεργά και βοηθούν με όποιον τρόπο μπορούν ψύχραιμους ανθρώπους και φύσει αλτρουιστές. Τους χαιρόμαι!

